

Η ελληνική μελισσοκομία... σε λίγες γραμμές....

Δρ Σοφία Γούναρη, Εντεταλμένη Ερευνήτρια
Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων

Η μελισσοκομία στην Ελλάδα αποτελεί παραδοσιακό, δυναμικό οικονομικό κλάδο, με ανοδική πορεία. Η ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων, αλλά και η φήμη τους, στο εσωτερικό της χώρας αλλά και διεθνώς, αποτελούν εκέγγυα για τη ανάπτυξή της.

Στην Ελλάδα παράγονται ετησίως, περίπου 15.000-17.000 τόνοι μέλι και μικρές ποσότητες από τα υπόλοιπα προϊόντα της κυψέλης. Το μέλι που παράγεται προέρχεται ως επί το πλείστον από τις μελιτώδεις εκκρίσεις μελιτογόνων εντόμων που παρασιτούν στα πεύκα (πενυκόμελο) και στα έλατα (μέλι ελάτης), κατά 70%. Το υπόλοιπο μοιράζεται ανάμεσα στο μέλι νέκταρος θυμαριού (10%), μέλι ποικίλης ανθοφορίας κάμπου, π.χ. βαμβακόμελο (10%) και μέλι ποικίλης ανθοφορίας ημιορεινών και ορεινών περιοχών, π.χ. μέλι ερείκης ή καστανιάς (10%).

Η αξία των προϊόντων που παράγονται από την άσκηση της μελισσοκομίας αντιπροσωπεύει το 1,8% της συνολικής αξίας της ζωικής παραγωγής και το 0,55% του συνολικού ακαθάριστου αγροτικού εισοδήματος.

Όμως η αληθινή αξία της άσκησης της μελισσοκομίας σε μία χώρα, όπως πρόσφατα έγινε προσπάθεια να υπολογιστεί στις ΗΠΑ, φτάνει τα 5 δισ. δολάρια. Ποια είναι αυτή;

- ✓ Διατήρηση της βιοποικιλότητας της χλωρίδας και της πανίδας. Το 65% των φυτών συνολικά και ιδιαίτερα το 86% των δασικών ειδών επικονιάζονται από μέλισσες.
- ✓ Παραγωγή φρούτων, καρπών, σπόρων.
- ✓ Μέσω της επιβίωσης των φυτικών ειδών, π.χ. αγριοτριφυλλων, βελτίωση της γονιμότητας του εδάφους, αύξηση συνολικά της γεωργικής παραγωγής.
- ✓ Μέσω της επικονίασης και της παραγωγής κτηνοτροφικών φυτών, ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, παραγωγή κρέατος, γάλακτος και αυγών.

Η άσκηση της μελισσοκομίας στην Ελλάδα έχει προβλήματα και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που καθορίζονται από:

- ▶ τις κλιματικές συνθήκες και ιδιαίτερα, όπως διαμορφώνονται τα τελευταία χρόνια με τις κατά μέσο όρο υψηλότερες θερμοκρασίες, τον ήπιο χειμώνα και την πρώιμη άνοιξη. Οι συνθήκες αυτές οδηγούν τα φυτά σε πρόωρες και σύντομες ανθοφορίες και κατ' επέκταση σε ελλείψεις γύρης αλλά και νέκταρος στα μελίσινα. Ταυτόχρονα οι ήπιες καιρικές συνθήκες οδηγούν τις μέλισσες σε συνεχή παραγωγή και εκτροφή γόνου, η οποία δεν επιτρέπει στη βασίλισσα αλλά και στις μέλισσες να "ξεκουραστούν".

- ▶ τον περιορισμό των περιοχών που οι μέλισσες μπορούν να αξιοποιήσουν, η οποία οδηγεί στον μεγαλύτερο συνωστισμό μελισσοκομείων στις υπάρχουσες και στην εύκολη μετάδοση ασθενειών. Αιτίες αυτού του περιορισμού είναι η ανάπτυξη άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως ο τουρισμός, αλλά και οι φωτιές, τεχνητές και μη.

- ▶ την ασυμβατότητα της υπερβολικά ανεπτυγμένης κτηνοτροφίας με τη μελισσοκομία, κυρίως στη νησιωτική Ελλάδα, όπου παράγεται το πλέον γνωστό διεθνώς θυμαρίσιο μέλι. Η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη της κτηνοτροφίας οδηγεί στην καταστροφή θυμαρότοπων (τεχνητές φωτιές), αλλά και στην καταστροφή περιοχών με αυτοφυή βλάστηση ή περιοχών που έχουν φυτευτεί (υπερβόσκηση).

- ▶ την ανεξέλεγκτη και κακή χρήση φυτοπροστατευτικών ουσιών, είτε για την αντιμετώπιση εχθρών και ασθενειών παραγωγικών ή καλλωπιστικών φυτών (εντομοκτόνα) είτε για την καταστροφή αυτοφυών φυτών (ζιζανιοκτόνα).

Τα προαναφερθέντα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αφορούν στην παραγωγή των προϊόντων του μελισσιού, και αυτή είναι η μία πλευρά του ζητήματος. Η δεύτερη πλευρά είναι η διάθεση των προϊόντων στον καταναλωτή. Και εδώ υπάρχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που επηρεάζουν άλλοτε θετικά και άλλοτε αρνητικά την εξέλιξη της μελισσοκομίας:

- η γεωγραφική ασυνέχεια, πολυνησιωτικότητα, ορεινές περιοχές, που δημιουργεί προβλήματα αδυναμίας πρόσβασης σε διοικητικές και σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες

- η απώλεια μελισσοβοσκών (πυρκαγιές, εκκερνώσεις, βόσκησις)
- το υψηλό κόστος πρώτων υλών και εφοδίων που οδηγεί σε υψηλές τιμές των παραγόμενων προϊόντων
- τα υψηλά κόστη στα μεταφορικά
- η κακή και ανεξέλεγκτη χρήση φυτοπροστατευτικών σκευασμάτων
- οι έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες και η ανισοκατανομή φυσικών πόρων (με κύριο πρόβλημα το νερό) συνιστά ένα εξίσου σημαντικό θέμα που προκύπτει από την ιδιομορφία της περιοχής
- η έλλειψη επαγγελματισμού
- η ανεξέλεγκτη διακίνηση ξένου μελιού
- η έλλειψη οργάνωσης των παραγωγών για να ανταποκριθούν στα νέα δεδομένα που δημιουργούνται στις αγορές
- η απουσία σχεδιασμού ανάπτυξης σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο
- και τέλος ένα ιδιαίτερο στοιχείο που επηρεάζει και την παραγωγή αλλά και τη διάθεση των προϊόντων του μελισσιού είναι η αλλαγή στάσης των καταναλωτών.

Οι καταναλωτές τα τελευταία χρόνια ενημερώνονται και

απαιτούν επώνυμα, ποιοτικά και «καθαρά» προϊόντα. Ο καταναλωτής γίνεται πια όχι μόνο ρυθμιστής της αγοραστικής αξίας ενός προϊόντος, ιδιαίτερα τροφίμου, αλλά και της ποιότητάς του. Η πίεση αυτή οδηγεί την πολιτεία στη δημιουργία ενός πιο «σκληρού» θεσμικού πλαισίου και ελέγχου της παραγωγής τροφίμων, όσον αφορά στην υπολειμματικότητα των φαρμακευτικών ουσιών που χρησιμοποιούνται, αλλά και στη διαδικασία παραγωγής και τυποποίησης. Η κατάσταση αυτή επηρεάζει ιδιαίτερα τον χώρο της μελισσοκομίας, η οποία καλείται να αλλάξει και όσον αφορά στην παραγωγή (π.χ. απαγόρευση χρήσης αντιβιοτικών, θέσπιση φυσικοχημικών χαρακτηριστικών αμιγών μελιών, έλεγχοι κατά της νοθείας του μελιού με τροφοδότηση) αλλά και στην τυποποίηση του προϊόντος (νομοθεσία για τους όρους που πρέπει να πληροί ο χώρος εξαγωγής και τυποποίησης των προϊόντων).

Όλα τα παραπάνω στοιχεία συντείνουν στην άποψη ότι βρισκόμαστε στο κατώφλι μιας «νέας εποχής» για τη μελισσοκομία και όχι μόνο. Η μέλισσα, ως φυσικός οργανισμός θα βρει τρόπους να προσαρμοστεί, αρκεί να έχει χρόνο.

Η λύση στα προβλήματα αυτά, θα πρέπει να ξεκινήσουν από τους ίδιους τους μελισσοκόμους. Αυτοί θα πρέπει:

• Να επαναπροσδιορίσουν τη σχέση τους με την κοινωνία της μέλισσας, αλλά και με τη δουλειά τους. Να τιμήσουν τα προϊόντα που παράγουν, να εκπαιδευτούν σε νέες τεχνικές, να εφαρμόζουν συστήματα εκμετάλλευσης προσαρμοσμένα στις συνθήκες της περιοχής τους, να ενημερώνονται. Θα πρέπει να ευαισθητοποιηθούν και να προσαρμοστούν στις νέες καταναλωτικές τάσεις, για επώνυμα, ποιοτικά, «καθαρά» προϊόντα. Να απεγκλωβιστούν από το δίπολο «κυψέλη – μέλι», να στρέψουν την προσοχή τους και στα άλλα προϊόντα του μελισσιού, γύρη, βασιλικό πολτό, κεριά, πρόπολη.

• Να συν-εργαστούν, συν-εταιριστούν, να δραστηριοποιηθούν μέσα από τα συνεταιριστικά και συνδικαλιστικά τους όργανα. Μόνο έτσι θα μπορέσουν τοπικά να μειώσουν το κόστος παραγωγής, να ελέγξουν τις εισαγωγές άλλων μελιών, να αντιμετωπίσουν την αισχροκέρδεια, την απώλεια εμπιστοσύνης των καταναλωτών, τον αθέμιτο ανταγωνισμό. Να προστατέψουν και να ταυτοποιήσουν τα προϊόντα τους. Μόνο έτσι θα μπορέσουν να τυποποιήσουν σωστά τα προϊόντα τους και να ανοιχτούν σε νέες αγορές. Και μόνο έτσι θα μπορέσουν να αποκτήσουν ισχυρή φωνή στις διαπραγματεύσεις με ιδιωτικούς φορείς, όπως έμπορους, κατασκευαστές, και φυσικά με τη πολιτική ηγεσία.

Η Πολιτεία από την άλλη σε συνεργασία με τους τοπικούς συνεταιριστικούς ή συνδικαλιστικούς φορείς θα πρέπει να στηρίξει την παραγωγική διαδικασία, επαναπροσδιορίζοντας τις προτεραιότητες των χρηματοδοτικών μέσων του κλάδου, π.χ. του Καν. 1221/2004. Θα πρέπει να ενεργοποιήσει τις δυνατότητες που δίνονται για την προστασία της εγχώριας παραγωγής από τις εισαγωγές (δασμοί, ποσοτώσεις, ΚΑΠ) και να ενισχύσει τις προσπάθειες για την διερεύνηση και διεύρυνση των αγορών των προϊόντων της μέλισσας. Και φυσικά θα πρέπει να προστατεύσει και να ενισχύσει τη Βιολογική Μελισσοκομία, ειδικά αλλά και γενικά τη Βιολογική Γεωργία

Στην Ελλάδα η γη είναι περιορισμένη και «δύσκολη». Οι απαξιώτικες εθνικές πολιτικές αλλά και η αναπόφευκτη αλλαγή του τρόπου ζωής, κατέστησαν το «επάγγελμα» του γεωργού μη ελκυστικό. Αντίθετα, ο τομέας παροχής υπηρεσιών, που αναπτύχθηκε, έδωσε οικονομική διέξοδο σε πολλές ομάδες του πληθυσμού, τις τελευταίες δεκαετίες, ενώ οι επιδοτήσεις στον πρωτογενή τομέα «κάλυψαν» για κάποια χρόνια το αναπόφευκτο.

Όμως εάν η χώρα μας χάσει την παραγωγική της βάση, θα χαθεί η ζωή στην περιφέρεια, ο "χαρακτήρας" της, θα μετατραπεί σε μια μεγάλη σε καρτ-ποστάλ! Και οι καρτ-ποστάλ καταλήγουν ξεχασμένες σε κάποιο συρτάρι.... Το παγκόσμιο σκηνικό, όπως διαμορφώνεται στον τομέα των τροφίμων είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό για τις δυνατότητες της χώρας, μπορεί να αποτελέσει το συγκριτικό μας πλεονέκτημα:

• Όμως εάν η χώρα μας χάσει την παραγωγική της βάση, θα χαθεί η ζωή στην περιφέρεια, ο "χαρακτήρας" της, θα μετατραπεί σε μια μεγάλη σε καρτ-ποστάλ! Και οι καρτ-ποστάλ καταλήγουν ξεχασμένες σε κάποιο συρτάρι.... Το παγκόσμιο σκηνικό, όπως διαμορφώνεται στον τομέα των τροφίμων είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό για τις δυνατότητες της χώρας, μπορεί να αποτελέσει το συγκριτικό μας πλεονέκτημα:

• Όμως εάν η χώρα μας χάσει την παραγωγική της βάση, θα χαθεί η ζωή στην περιφέρεια, ο "χαρακτήρας" της, θα μετατραπεί σε μια μεγάλη σε καρτ-ποστάλ! Και οι καρτ-ποστάλ καταλήγουν ξεχασμένες σε κάποιο συρτάρι.... Το παγκόσμιο σκηνικό, όπως διαμορφώνεται στον τομέα των τροφίμων είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό για τις δυνατότητες της χώρας, μπορεί να αποτελέσει το συγκριτικό μας πλεονέκτημα:

• Όμως εάν η χώρα μας χάσει την παραγωγική της βάση, θα χαθεί η ζωή στην περιφέρεια, ο "χαρακτήρας" της, θα μετατραπεί σε μια μεγάλη σε καρτ-ποστάλ! Και οι καρτ-ποστάλ καταλήγουν ξεχασμένες σε κάποιο συρτάρι.... Το παγκόσμιο σκηνικό, όπως διαμορφώνεται στον τομέα των τροφίμων είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό για τις δυνατότητες της χώρας, μπορεί να αποτελέσει το συγκριτικό μας πλεονέκτημα:

- ① Παραγωγή συγκεκριμένων, επώνυμων, ποιοτικά άριστων, υψηλής βιολογικής αξίας προϊόντων
- ① Δικτύωση και προώθηση των προϊόντων αυτών στις εξωτερικές αγορές

Πληροφορίες: Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων, Τέρμα Αλκιάδος, 115 28 Γλίσια, **τηλ.** 2210 7784240 (εο2), **e-mail:** sgunari@fria.gr